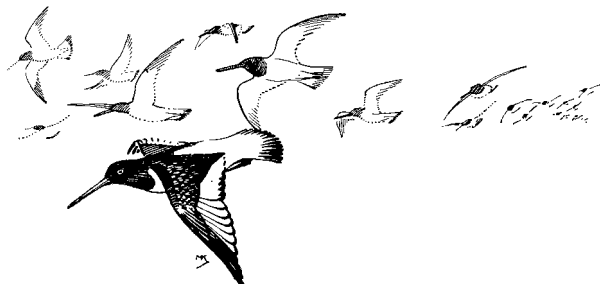

The Vogeltrekstation will continue this type of observations in 1959 and later years. It would, of course, be a great help if we could cooperate with foreign observers, and we hope that this can be realized next year.

Een Havikarend, *Hieraëtus fasciatus* (Vieillot), in Nederland dood gevonden

door

M. F. MÖRZER BRUIJNS

Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek
t.b.v. het Natuurbehoud (R.I.V.O.N.), mededeling no. 61
(met Plaat 3 en 1 tekstfiguur)
(With summary: A Bonelli's Eagle in the Netherlands)

Tijdens een bezoek in augustus 1958 aan het Breedenbroek, het o.a. om zijn vogelrijkdom bekende bosreservaat van het Staatsbosbeheer in de gemeente Gendringen, nodigde TH. J. TIEMENS, de voorwerker en opzichter aldaar, mij uit een bijzondere roofvogel, naar zijn mening een arend, te komen bekijken, die hij had laten opzetten (zie Plaat 3).

De vogel was op 24 januari 1958 dood gevonden in de omgeving van het Breedenbroek. Een landbouwer had de vogel zien liggen tussen het bos en de Duitse grens onder een rij grote peppels in een hakhoutwal. De man waarschuwde TIEMENS, wetend dat deze een vogelliefhebber was, mededelend dat de vogel veren aan zijn poten had. TIEMENS toog erop uit, menend een Ruigpootbuiserd te zullen vinden. Hij merkte evenwel terstond op, dat het een bijzondere roofvogel was en liet de vogel opzetten, niet beseffend, dat hij daarmee een waardevol voorwerp voor de Avifauna van Nederland behield.

De vogel was vers, niet geklemd, had geen schotwonden, noch andere wonden. Blijkens gegevens van de preparateur J. RIKHOF te Denekamp was de vogel, een mannelijk exemplaar, kennelijk ziek geweest. Hij was erg vermagerd en uitgeteerd. Maag en ingewanden waren totaal leeg, terwijl de vogel van achteren wat bevuild was met witte kalkachtige uitwerpselen.

Het was schrijver dezes niet mogelijk na de eerste kennismaking te zeggen welke arend het was, aangezien de vogel niet gelek op

de daarvoor in aanmerking komende soorten en er ook niet werd gedacht aan de mogelijkheid, dat het een voor Nederland nieuwe soort zou kunnen zijn. Na enige weken bleek o.a. door vergelijking met museumexemplaren, dat de te Gendringen gevonden arend een jong exemplaar moest zijn van de Havikarend, *Hieraëtus fasciatus* (Vieill.).

Deze determinatie bleek juist te zijn, door vergelijking van de opgezette vogel met materiaal van deze soort, aanwezig in het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden. Deze controle werd verricht samen met Dr. G. C. A. JUNGE.

Het Nederlandse exemplaar is een jong ♂ met de volgende maten, waaraan de door HARTERT (1912) opgegeven maten tussen () zijn toegevoegd :

Vleugel : 457 (♂ 460—490, ♀ 490—520).

Staart : 259 (260—290),

Snavel : (van culmen tot washuid) : 31.5—32.0 (32—36.5).

Loopbeen : 108 (100—110),

Middelste teen zonder nagel : 62 (65).

De Gendringse vogel is gaaf en heeft het kleed, kenmerkend voor een jonge vogel : roestkleurige kop, roestbruine onderdelen met donkere overlangse strepen. Deze zijn op de foto's (zie Plaat 3) duidelijk te zien, evenals de meer roomkleurige bevedering van de poten. De staart heeft dicht opeen liggende dwarsbanden. De vleugels zijn donkerbruin met bijna zwarte punten. De voor de soort kenmerkende witachtige rugvlek is aanwezig, maar bij het opgezette exemplaar niet gemakkelijk te zien.

De vondst in Nederland, bijna op de Duitse grens, is uitzonderlijk, maar niet abnormaal. Hij past goed bij de andere incidentele waarnemingen in West-Europa.

De Havikarend is volgens gegevens van HARTERT (1912), NIETHAMMER (1938) en PETERSON c.s. (1954) in Europa broedvogel in Portugal en Spanje, het uiterste zuiden van Frankrijk — ook volgens MAYAUD (1936, 1946) en RIVOIRE en HUE (1949) — op Corsica, Sardinië, Zuid-Italië en Sicilië — vgl. ook ARRIGONI (1929) en BRANDOLINI (1950) — in het zuiden van de Balkan, nl. Albanië en Griekenland tot in Macedonië volgens MAKATSCH (1950). De soort broedt zeldzaam in Roemenië en bij uitzondering in Zuid Rusland.

Als broedgebied buiten Europa geven HARTERT (1912) en NIETHAMMER (1938) op : Marokko, Algerië, Tunis, Egypte, Nubië, Cyprus, Klein Azië, Palestina, Iran, Irak, India en Pakistan, Turkestan, Zuid China, Zuidelijk Achter Indië tot in Indonesië.

De Havikarend is een vogel van rotsige gebergten, die van daaruit op de vlakten gaat jagen. Prooidieren zijn zoogdieren, vogels, reptielen, ook aas wordt wel genomen. De soort blijft gewoonlijk in zijn broedgebied. De waarnemingen daar buiten zijn dan ook schaars en incidenteel. De literatuur vermeldt daaromtrent het volgende :

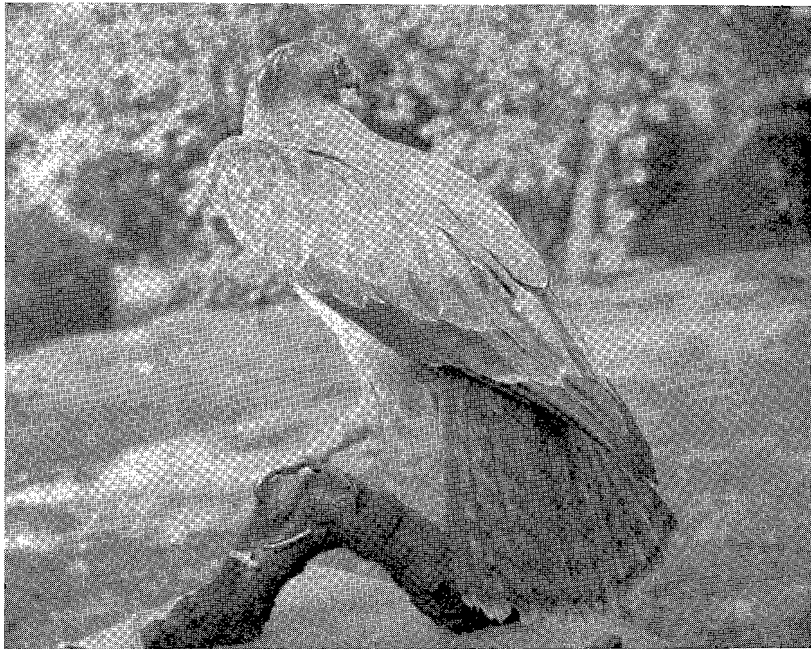

Fig. 1 en 2. Havikarend (*Hieraëtus fasciatus*) ♂ juv., dood gevonden 24 januari 1958, in het Breedenbroek, gem. Gendringen, G. Foto's R.I.V.O.N.

De meeste waarnemingen zijn afkomstig uit Frankrijk; toch zijn dit er slechts 15 (MAYAUD, 1936, 1946; RIVOIRE et HUE 1949). Van Noord Italië zijn er 5 waarnemingen bekend (ARRIGONI 1929; BRANDOLINI 1950); voor Zwitserland wordt de soort niet vermeld (HALLER 1951), evenmin voor Oostenrijk, HANKÓ meldt 3 waarnemingen in Hongarije; uit Tsechoslowakije zijn er enkele bekend uit Bohemen (HARTERT 1912 en NIETHAMMER 1938).

Er is één waarneming uit Duitsland, nl. uit Brandenburg, maar deze is niet absoluut zeker (NIETHAMMER 1938). De 4 waarnemingen uit België (VERHEIJEN 1943) sluiten goed aan bij die van Frankrijk en de eerste waarneming in Nederland bij die van België. In Groot Brittannië en Ierland werd de Havikarend nimmer gezien (WITHERBY 1952).

De vindplaatsen zijn op de schetskaart ingetekend, voor zover deze konden worden bepaald op grond van de literatuuropgaven, (bv. Italië, Frankrijk, België); die in Hongarije, Bohemen en Brandenburg zijn niet nauwkeurig.

De vondst te Gendringen is de noordelijkste in Europa. Het is dus niet onwaarschijnlijk, dat de jonge vogel, die zover uit de koers en uit de voor de soort normale omstandigheden is geraakt, door zwakte en uitputting is omgekomen.

Summary: A Bonelli's Eagle in the Netherlands.

A young male of Bonelli's Eagle, *Hieraetus fasciatus* (Vieill.), was found dead near „Breedebroek” (Municipality of Gendringen) on January 24th, 1958. The bird, being the first specimen of the species found in the Netherlands, has been stuffed. A short description and measurements of wing, tail, bill from cere, tarsus and middle toe are given.

Breeding range and records in Western Europa outside the breeding range are discussed (map).

The locality in the Netherlands is the most northern in Western-Europe.

Litteratuur:

- ARRIGONI DEGLI ODDI, E. (1929): Ornithologia Italiana.
 BRANDOLINI (1950): Rivista Italiana di Ornitologia 20, p. 110.
 HALLER, Werner (1951): Unsere Vögel, Artenliste der Schweizerische Avifauna. Aarau.
 HANKÓ Michael (1943): Kleinere Mitteilungen. Aquila 1943, pp. 412—413.
 HARTERT, E. (1912—21): Die Vögel der palaëarktischen Fauna, II. Bnd, pp. 1110—111. Berlin.
 ————— (1932—38): Ergänzungsband, p. 410.
 MAKATSCH, W. (1950): Die Vogelwelt Macedoniens, p. 266. Leipzig.
 MAYAUD, N. (1936): Inventaire des Oiseaux de France, p. 34. Paris.
 ————— (1946): Commentaires sur l'Ornithologie française, 2e suppl. Alauda 14, pp. 124—148.
 NIETHAMMER, G. (1938): Handbuch der Deutschen Vogelkunde, Leipzig.
 PETERSON, c.s. (1954): De Vogelgids, bewerkt door Mr. J. KIST. Amsterdam.
 RIVOIRE, André et François HUE (1949): L'Aigle de Bonelli (*Hieraëtus fasciatus*) (Vieillot) 1922. L'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie 29, No. II, pp. 118—149.
 VERHEIJEN, R. (1943): De Dag- en Nachtroofvogels van België, pp. 154—155. Brussel.
 WITHERBY, H. F. c.s. (1952): The Handbook of British Birds. London.

De Bergfluit, *Phylloscopus bonelli* Vieillot, nieuw voor Nederland

door

A. M. VAN DEN OORD

(With summary: First record of *Phylloscopus bonelli* in the Netherlands)

Op 18 mei 1958 bevond ik mij in het landgoed Clingendael, gelegen op de grens van 's-Gravenhage en Wassenaar, en wel in een gedeelte van het bos, dat uit beuken met weinig onderbegroeiing bestaat. Verwachtend in dit biotoop de Fluit, *Phylloscopus sibilatrix* (Bechstein), aan te treffen was ik dit bos ingegaan en hoorde spoedig een triller, die mij aanvankelijk deed denken aan de zang van de Fluit. Dit geluid lokte mij naar de uiterste noordwestrand van het bos, waar een strook eiken van ± 20 meter breedte de overgang vormt naar het ijler beboste gebied van de Zuidhollandse Jachtvereniging. Het bleek hier, dat de triller vrijwel niet gelek op het in intensiteit toenemend geluid van de Fluit, wel enige gelijkenis vertoonde met het trillertje van de Braamsluiper, *Sylvia curruca* (Linnaeus), maar daarmee toch weer niet geheel overeenkwam. De vogel was niet zeer schuw. Daar hij zich langdurig ophield in de bovenste ijle, dode takken van de eiken, was hij gemakkelijk in de kijker te vangen. Met de 15×50 bekeek ik hem nauwkeurig van ± 15 meter afstand. Aanvankelijk was alleen de buikzijde te observeren. Het bleek, dat de gehele onderzijde, van snavelwortel tot onderstaartdekveren, vuilwit was. De pootjes waren donkerbruin. Nadat hij zich verplaatst had, vertoonde zich een lichte wenkbrauwstreep. De gehele bovenzijde was bruinachtig met een groen waas. De randen van de grote slagpennen waren dui-